

Iskate vsak dan
prejeti in prebrati.
Iskate vsak dan
prejeti in prebrati.
Iskate vsak dan
prejeti in prebrati.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravljalni
prostori, 2657 So.
Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 So. Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904.

LETO—YEAR XVIII.

Čena lista
je \$5.00

Entered as second-class matter January 23, 1916, at the post-office
at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

Chicago, Ill., četrtek, 8. oktobra (October 8), 1925.

Subscription \$5.00
Yearly

STEV.—NUMBER 236

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

KONVENCIJA AMER. DELAV. FEDERACIJE

Največji notranji spor končan,
ko so se zedinili zidarji in ometa-
či. — Šolske zadeve morajo
zaklati.

Atlantic City, N. J. — (P. P.)
— Največji notranji spor med
unijami v področju Ameriške de-
lavске federacije je bil končan
te dni, ko sta organizaciji zidar-
jev in ometačev podpisali mir in
se zedinili glede območja (juris-
dikcije) v mejah dela njunih čla-
nov. Dolga leta je trajal spor, ki
je zakrivil mnoge stavke, valed
vprašanja delokroga. Na milijone
vrednosti stavb je moralo počiti
vati od časa do časa, ker se zi-
darji in ometači niso mogli spo-
razumeti, kje konča delo prvih
in kje začne delo drugih, da ne
bodo drugi drugim otimali dela.
To vprašanje je zdaj rešeno. Za
vsak slučaj novega spora kjer-
koli se morata sporni stranki
podvreči arbitraži, ki sestoji iz
predsednikov spornih unij, do-
daj je predsednik A. F. of L.
razsodnik.

Ni pa še poravnani spor med
organizacijama tesarjev in kle-
parjev. Ta spor glede območja je
tudi star. Gre za to, kdo naj po-
stavlja kovinske okvirje v okna
na novih stavbah. Tesarji pravi-
li, da okvirji za okna, leseni ali
kovinski, spadajo v njihovo stro-
ko; kleparji pa vztrajajo, da vse,
kar je iz kovine ali pločevine,
spada v njihovo delo. Valed tega
spora je bila tesarska unija su-
spendirana iz stavbnega depart-
menta Ameriške delavske fede-
racije. Razni faktorji so na delu,
da se poravna tudi ta spor, ki je
povzročil že veliko rasprtij in
konfliktov med delavci samimi.
So pa še nekateri slični spori med
drugimi unijami.

Vseh takih sporov ne bi bilo,
če bi bili delavci vseh stavbnih
strokov organizirani v eni uniji.
Tako pa so razdeljeni v nebroj
unij, ki se prepirajo med seboj
glede mej med delom te in one
vrste.

Na torkovi seji je poročal od-
sek za šolsko vzgojo. Priporočal
je konvenciji, naj odloži razna
vprašanja glede šolskega pouka
v javnih šolah in razdelitve uč-
nih predmetov na poznejši čas,
medtem naj pa delavci skrbno
proučavajo in zasledujejo sistem
šolstva v Ameriki.

Nemčija zagotovi sovjetsko Rusijo

Stresemann je obljubil Čičerinu,
da Nemčija ohrani prijateljsko
stališče in ne stopi v no-
beno zvezo proti sovjedom.

Locarno, Švica, 7. okt. — Tu-
kaj poročajo, da je dala Nemčija
te dni nova zagotovila sovjetski
Rusiji, da ne misli izpremeniti
prijateljskega stališča napram
njej. Stresemann je baže obljubil
Čičerinu, ko je z njim konferi-
ral v Berlinu zadnji teden, da
Nemčija ne podpiše nikakršne
aljanse z zapadnimi silami, ka-
tera bi zahtevala oboroženo ak-
tijo proti Rusiji, niti ne privoli,
da bi bila Francija garantor za
arbitražne pogodbe s Poljsko in
Čehoslovakijo.

STAVBINSKI TEŽAKI SO PO- DALI SVOJE ZAHTEVE.

St. Louis, Mo. — Lokalna or-
ganizacija stavbinkih težakov št.
153 je izročila stavbinskim
podjetnikom svoje zahteve. Od
dne 21. decembra t. l. se plača 75
centov na uro. Delavnik znaša
oem ur. Delo prične ob sedmih
zjutraj in traja do štirih popol-
dn. Za obed je ena ura časa.
Časni pol za čezurno delo; ob so-
botah popoldne in ob nedeljah
pa dvojni čas. Slišajo se glasovi,
da podjetniki sprejmejo zahte-
vo.

Progled dnevnih dogodkov

Amerika.

Konvenција A. D. F. rešuje ju-
risdiksijske spore med stavbin-
skimi unijami.

Delavski nasprotnik je postal
železniški predsednik.

Različna mnenja na konfen-
ci Interparlamentarne unije.

Coolidge kritiziral plemenske
in verske nestrpnosti na konven-
ciji Ameriške legije.

Vrhovno sodišče zavrlo Drug-
ganov priziv.

Po svetu.

Zastanek na garancijski kon-
ferenci; Nemci in Francozi so se
spopadli radi vzhodne meje.

Skraini rumunski barbarizem
v Besarabiji.

Francija pravi, da je zatrija re-
volto v Siriji.

Fašizem v Angliji narašča.

Delavski nasprotnik po- stal železn. predsednik

To dokazuje, da se uprava stri-
nja z njegovo sovražno takti-
ko proti delavstvu. — V tem
dejstvu se pa tudi vidi soli-
darnost kapitalistov proti de-
lavstvu.

Chicago, Ill. — W. W. Atter-
bury je postal predsednik penn-
sylvanske železnice. Nasledil je
predsednika Samuel Reaja. To
imenovanje govori jasno, da se
železniški kapitalisti strinjajo z
njegovim nastopom proti de-
lavstvu.

Atterbury smatra delavske un-
ije za predstavnike boljše vize-
ma, ki izživajo privatne kapitali-
ste in jim odrekajo pravice, da
ne smejo v svojih podjetjih ravnati
z delavci po svoji volji.

S pomočjo newyorških finan-
cnikov se je vpiral železniškim
delavcem in jih provociral, da je
prišlo do stavke železniških de-
lavcev v letu 1922.

Na Atterburyja so postali po-
zorni delavci, ko je bil zasli-
šan ob času Wilsonove admini-
stracije pred komisijo za indu-
strijske razmere. To zaslišanje
ga je razkrilo kot uničevalca de-
lavskih unij. Priznal je, da ima
pennsylvanska železnica čedno
število industrijskih avtokratov,
ki znajo potepati civilne pravi-
ce delavcev v jeklarskih mestih
Pennsylvanije in na premogo-
vem polju v Zapadni Virginiji.
Dokazi, predloženi komisiji, so
govorili, da so bili delavci, ki so
organizirali železničarje na
pennsylvanski železnici pred le-
tom 1917, tepeni, terorizirani in
da so nanje streljali.

Ko se je Atterbury vrnil iz
Francije, je pronašel, da so se
železniški uslužbenci organizira-
li. Odločil se je, da razbije orga-
nizacijo. Da je to dosegel, je
moral kršiti dolžbe transport-
nega zakona, groziti železniške-
mu delavskemu odboru, rogati
se odlokom in strašiti uslužben-
ce pennsylvanske železnice z
brezposelnostjo. Pripravljen je
bil izvršiti vse to, da se vrne mo
v "normalnost". Za priznanje
mu je pa Morgan-Standard oilni
krožek podaril predsedništvo
pennsylvanske železnice.

Takoj je napadel narodne od-
bore za izravnavo sporov in na-
rodne pogodbe. V odboru želez-
niških predsednikov za delavske
razmere je bil s svojimi ostrimi
nasveti v manjšini. Atterbury je
nato poslal zasoljeno poročilo
manjšinskega predsednika Društva
železniških predsednikov T. De-
Witt Cuylerju, ki je bil obenem
tudi predsednik večjega števila
Morganovih bank. Cuyler ga je
podpiral in Atterbury je postal
mesto Carl Grayja predsednik
odбора železniških predsednikov
za delavske razmere.

Nato sta predsednik Atterbu-
ry in delavski železniški odbor
izvedla protidelavske smernice z
pomočjo pennsylvanske in new-
yorške centralne železnice.
Atterbury je vedno odklanjal
se pogajati z zastopniki železni-

ZASTANEK NA GARANCIJSKI KONFERENCI

Mirovne in tajne pogodbe, s ka-
terimi je omrežena vsa Evro-
pa, mečejo zborovalcem polena
pod noge.

Locarno, Švica, 7. okt. — Kon-
ferenca zunanjih ministrov za-
padne in srednje Evrope, ki raz-
pravljajo o garancijskem paktu,
je včeraj popoldne prišla v za-
stanek, ko so se zborovalci do-
taknili nemške vzhodne meje.

Konferenca je tajna, toda iz-
vedelo se je toliko: Dr. Gustav
Stresemann, nemški zunanji mi-
nister, ki je nekaj bolan in se je
včeraj prvič udeležil seje, je na
kratko omenil stališče Nemčije,
da vzhodna meja ni še nič stal-
nega in se lahko o njej pogaja.
Aristide Briand, francoski zuna-
nji minister, je takoj padel po
Stresemannu. V dolgem govoru
je trdil, da je Nemčija privolila
v sedanjo konferenco na podlagi
sporazuma, da se o obstoječih
mirovnih pogodbah, ki določajo
meje, ne bo govorilo v Locarnu.
Ako torej Nemčija zahteva raz-
pravo o svoji vzhodni meji (s
Poljsko in Čehoslovakijo), te-
daj zahteva, da se govori o mi-
rovnih pogodbah, ki morajo biti
nedotakljive.

Stresemann je odgovoril, da
samo dejstvo, da arbitražne po-
godbe med Nemčijo in vzhodni-
mi sosedmi še niso sestavljene, je
že priznanje, da se o vzhodni
meji lahko arbitraža. Na tej toč-
ki so razmotrivali prenehalo.
Nemci in Francozi so bili danes
zjutraj slabe volje. Vae kaše, da
garancijske pogodbe z nemškimi
sosedmi na vzhodu bodo trd oreh.

Kolikor je znano, je na dne-
nem redu konference šest točk.
To so štiri garancijske pogodbe
ali takozvani renski pakt med
Nemčijo, Francijo in Belgijo.
Anglija je le garantor za ta
pakt. Potem sta garancijski po-
godb med Nemčijo in Poljsko
ter Nemčijo in Čehoslovakijo.
Poleg tega so na dnevnem redu
še arbitražne (razsodiščne) po-
godbe med Nemčijo, Poljsko in
Čehoslovakijo.

Renski pakt ima uvod in e-
najst klavzul. V jedru ta pakt
določa, da se Nemčija, Francija
in Belgija zavežejo spoštovati
sedanje meje kot status quo in
ne bodo napovedale vojne radi
izpremembe teh mej. Vsi spori,
ki se pojavijo, se rešijo z arbi-
tražo (razsodiščem). V slučaju
pa, da katera država napade
drugo z orožjem, tedaj vse osta-
le države v paktu nastopijo pro-
ti napadalcu.

Belgijo zastopa socialist Emi-
le Vandervelde, Italijo Scialoja
in Anglijo Austen Chamberlain.
Diplomatov iz Poljske in Čeho-
slovakije še ni navzočih; ti pri-
dejo pozneje na vrsto.

Misteriozna bolezen nemške-
ga zunanjega ministra Strese-
manna je še vedno predmet špek-
ulacij, dasi Nemci odločno iz-
javljajo, da se je prehladil v gru-
vo valed izpremembe podnebnja.
Govorica se širi, da je pil za-
strupljeno vino, katerega so mu
podmaknili nemški fašisti.

ČEŠKO-AMERIŠKA DOLGOV- NA POGAJANJA.

Washington, D. C. — Prva
formalna seja čehoslovške in
ameriške dolgovne komisije je
bila kratka. Položen je bil te-
melj za nadaljnje razprave. Med
komisijama je nesporazum gle-
de prave vsote dolga. Ameriška
komisija ima podatke, da Čeho-
slovakija dolguje \$91,000,000,
z nabiranimi obrestmi pa \$117-
679,000. Čehi pa trdijo, da ne
morejo priznati več ko \$80,234-
000 in obresti od te vsote.

skih uslužbencev. Ustanovil je na
pennsylvanski železnici kompa-
nijo unijo in trdi še zdaj, da je
ona prava in edina zastopnica
železniških uslužbencev na penn-
sylvanski železnici.

S konference Interparla- mentarne unije

Protest angleških laboritor. Bol-
garski delegat napadel boljševi-
ke. Spopad med delegatoma
iz Čehoslovakije.

Washington, D. C. — (F. P.) —
Bea Riley, angleški delegat in
delavski poslanec v angleškem
parlamentu, je izpregovoril pr-
vo besedo v prid Saklatvali, an-
gleškemu komunističnemu po-
slancu, ki je bil izključen od pri-
hoda na konferenco Interparla-
mentarne unije po ameriškem
državnem tajniku Kelloggu.

Riley je dejal, da govori v i-
menu vseh delegatov iz Anglije,
ki pripadajo delavski stranki.
Stališče teh delegatov je, da je
imel Saklatvala pravico priti na
konferenco na temelju aleherne-
ga člena Interparlamentarne u-
nije. Zahteval je, da svet unije
v bodoče stori vse potrebne ko-
rake, da ne bo več noben član
konference izključen iz dežele, v
kateri se vrši zborovanje, radi
njegovega političnega prepriča-
nja.

Angleško govoreči delegatje,
med temi tudi nekateri Ameri-
čani, so pritrdili Rileyu s aplav-
som. Ko pa so bile njegove besede
prevedene na nemško in fran-
cosko, je bil aplavz še večji. Mno-
gi delegatje se strinjajo, da Kel-
logg ni imel pravice odločati,
kdo naj pride na konferenco in
kdo ne.

Na nadaljnjih sejah so se ogla-
sili tudi reakcionarji. Sir Robert
Horne, veliki sovražnik angle-
ških laboritor, je otvoril napad
na sovjetsko Rusijo. Rekel je,
da je Unija sovjetskih republik
kriva, da je Evropa oborožena ta-
bor. Hornu so kadili delegatje iz
Švice in Bolgarije. Profesor Mo-
lev, vodja bolgarske delegacije in
predstavnik Cankovovega krva-
vega režima, je rekel, da boljšev-
izem je zločinstvo in vsi nara-
di bi se morali združiti proti te-
mu zločinu.

Propaganda za ligo narodov je
tudi bila na dnevnem redu. Lind-
hagen, socialistični župan iz
Stockholma, je dejal, da Rusija,
Nemčija in Amerika bi morale
biti v ligi narodov. Švicarski de-
legat Schopfer je zavrnil Lind-
hagena, da Rusija ne sme iti v
ligo, češ, ker je "necivilizirana
dežela" in nobena "necivilizirana
dežela" ne sme dobiti vatopa v
ligo narodov".

Tipična povojna mrtnja med
gospodujočimi in podložnimi na-
rodnostmi v Evropi je bila izra-
žena v besednem konfliktu med
dvema delegatoma iz Čehoslova-
kije. Mendinger, nemški posla-
nec v čehoslovski zbornici, je v
imenu nemške manjšine na Če-
škem zahteval revizijo versajke
pogodbe in ustave lige narodov,
tako da bodo narodnostne manj-
šine povsod dobile zaščito, ka-
kršno je obljubil Woodrow Wil-
son. Češki senator Brabec iz
Prage je takoj zavrnil Mendinger-
ja, da on absolutno nasprotu-
je vsaki reviziji versajke po-
godbe in ustave lige narodov in
da pritožbe manjšinski narodno-
sti ne spadajo na to konferenco.

Na seji dne 6. oktobra so de-
legatje urgirali vlado Združenih
držav, naj vzame iniciativo za
sklicanje razorožitvene konfe-
rence.

VOLSTEAD JE PRIŠEL DO SLUŽBE.

St. Paul, Minn. — Andrew
Volstead, oče znanega Volstea-
dovega zakona, proti kateremu
vstaja vedno večja opozicija v
ameriškem ljudstvu, je postal
načelnik legalnega departmeta
severozapadnega suhaškega te-
ritorija. Imenoval ga je gen. W.
F. Rhinow, pokrajinski prohibi-
cijski ravnatelj.

Maurice Silverman, prvi pod-
načelnik severozapadne suhaške
armade, je za stalno odslavljen,
in njegovo mesto pa zavzame
major Wilcox, načelnik tajne
službe pri United States Steel
korporaciji.

SKRAJNI BAR- BARIZEM NA RUMUNSKEM

Najprvo so provocirali kmete,
nato so jih pa streljali kot
plahе zverjad. — Potem so
jih zaprli nepostavno in muči-
li. — Zdaj so pa pred vojnimi
sodom in kmete čaka novo trp-
ljenje.

London, Anglija. (I. I.) — Od
časa do časa se privije krik iz
mučilnic na Rumunskem, ki se-
znani svet, kakšne grozovitosti
se gode v Rumuniji in s kakšni-
mi aredvtvi vzdržujejo vladarji
te dežele svoj buržoazni red in
mir. Kar se zdaj godi v Kičene-
vu, glavnem mestu Besarabije,
je tako infamno, tako nisko in
podlo, da se da primerjati le s či-
ni belega terorja na Ograkem in
v Bolgariji. Velika obravnava v
Kičenevu, pri kateri sede kme-
tje na zatožnih klopih, razgalja
civilizacijo rumunskih bojarjev
in drugih rumunskih mogotcev.

Dne 24. septembra l. 1924 je
v Tatar-Bunarju nastal spor na
seminju. Pri tem sporu je žandar
menič tebičnik ustrelil kmeta.
Ta hladnokrvni umor od strani
žandarja je tako razburil kmete,
da so se dvignili proti žandar-
jem, v katerih so videli svoje
tlačitelje in izkoriščevalce. Pri-
čeli so boji s žandarji in pozvali
so vojaštvo na pomoč. Boji so
trajali dvanajst dni in s topovi
so popolnoma razdžali pet vas.
Vojaški in žandarji so postrelili
okrog dva tisoč kmetov. Osem
sto kmetov se je podalo, od ka-
terih so pa takoj precejšnje šte-
vilo pomorili. V Valcierju so zve-
zali akopaj 107 kmetov, nakar
so jih neusmiljeno bičali in po-
tem postrelili. Nekatere so za-
prli v kleti in ječe. Nato so jih
mučili in eksekutirali na nelega-
len način. Postavili jih niso pred
sodišče, tudi obsojeni niso bili na
smrt, ampak pomorili so jih. Ta
pokol uradno popisujejo, da so
bili "ustreljeni na begu", da pri-
krijejo svoj barbarizem in svoje
zločine.

Od te kmečke tragedije je o-
stalo še 485 kmetov, med kateri-
mi jih je okrog 300, ki ne znajo
pisati in čitati. Te kmete so zdaj
postavili pred vojni sod in pred-
sednik tega vojnega sodišča je
neki polkovnik Maxim, ki je za-
povedoval vojakom, ko so morili
in ubijali kmete. O njem gre
glas, da je lastnoročno ustrelil
123 kmetov, ko so bili zaprti v
šolski kleti v Nikolajevi. Obtožba
pred voj. sodiščem je nelegalna,
ker ni bil proglašen vojni sod, ko
so pričeli pobijati kmete. Vojni
sod so šele nato proglasili, ko so
največji del kmetov pobili in po-
morili.

Obravnava se vrši na prostem
in sicer na jetniškem dvorišču.
Prva dva tedna so čitali samo
obtožnice, ki obsegajo več ko se-
dem sto strani. Dasiravno več
ko polovica kmetov ne razume
rumunščine, se čitajo obtožnice
le v tem jeziku. Kmetje so bosi
in oblečeni v cape. Večina kme-
tov posluša obtožnice molče, kaj-
ti valed mučenja in prestanega
trpljenja so popolnoma otopeli in
se ne brigajo, kaj se godi okoli
njih. Mučenje kmetov se nada-
ljuje, ko se vrši obravnava, kaj-
ti je ječe prihajajo obupni klici
zvečer in ponoči. Ko se je vršilo
prvo zaslišanje so žandarji bru-
talno ravnali z ženami teh kme-
tov in sicer vprico njih mož, da
so videli, kako ravnajo z njih že-
nami. Nekatere žene so umrle
vprico takega "sodniškega po-
stopanja".

Lahko je razumeti, zakaj "ci-
vilizirana" rumunska država ne
dovoli tujcem prisostvovati ob-
ravnavi. Francoskim advokatom
in čanikarjem je bil prepove-
dan vstop k obravnavi. Ta prepo-
ved je povzročila, da so franco-
ski intelektualci protestirali zelo
ostro proti tej prepovedi.

Rumunska zaslužila zgražanje
vsega sveta. V letu 1926 bodo
zopet volitve v Rumuniji. In raz-

Fašizem narašča na Angleškem

Organizacija oboroženih civili-
stov, ki se je pojavila pred
par meseci, postaja preteča.

London, 7. okt. — Organizaci-
ja angleških fašistov, ki se je
pojavila pred par meseci, ob času
preteče stavke rudarjev, je po-
stala že tako obsejna in predr-
na, da bo vlada vsak čas prisilje-
na izjaviti se za ali proti temu
novemu gibanju. Do zdaj je vla-
da neformalno podpirala fašiste,
osiroma vsaj minister za notra-
nje zadeve, Sir W. Joyson Hicks,
je blagolavil gibanje, vendar
pa ni dvoma, da so fašistom na-
klonjeni tudi ostali torijski mini-
stri.

Namen organizacije je bil iz-
prva, rekrutirati stavkokaže v
slučaju stavke rudarjev in želez-
ničarjev. To so fašisti tudi vrli-
li ob času stavke mornarjev in
neprenehoma se hvalljo, da so
oni zdrobili ta štrajk. Fašisti so
še postali tako številni, da po-
voad vtikajo svoj nos in nastopa-
jo kot nekakšna civilna policija.

Socialisti in komunisti so na-
ravno proti temu gibanju, in
morda bo ravno ta nevarnost, ki
združila delavske radikalnega in
smernega mišljenja v eno fa-
lango.

NOV VERSKI "HUMBUGAR" RAZGALJEN.

Dayton, O. — 35-letna mrs.
Ethlin Rogers je odkrila, da je
tudi postal aksom več let pod-
ružnica verske sekte, ki je po-
znana pod imenom Hila Davido-
va. Ona je vložila proti Rogers
W. Thompsonu tožbo za povra-
tek \$6,000.

V obtožnici navaja, da je ona
pripadala k tej verski sekti ako-
zi več let. Pregovoril jo je
Thompson, da se je vpisala v to
sekte. Ko se je dala spreobrniti,
je stanovala pri njem. V hiši je
morala izvršiti, kar ji je Thomp-
son ukazal. Rogersova obtožuje
Thompsona, da ni nikdar pripa-
dal k Davidovi koloniji v Benton
Harborju, Mich., pač je pa spre-
obračal ljudi na svojo pest in je
od nje prejel denar na sleparski
način.

KOLIKO STANE SACCO-VAN- CETTIEVA OBRABNAVA.

Boston, Mass. — Sacco-Van-
cettijev obrambni odbor, ki je
imel nalogo preskrbeti obrambo
za italijanska delavska organiza-
torja, poroča, da je bilo za nju-
no obrambo nabranih \$287,274-
68. Izdanega je pa bilo do 31. ju-
lija t. l. \$282,715.40. Poročilo je
tiskano. Blagajnik odbora je Al-
dino Felcini.

Sacco in Vancetti sta bila are-
tirana na obtožbo, da sta izvršila
roparski umor. Bilo je eno tistih
otudnih omreženj, ki so precej
navadna reč v kapitalistični do-
bi proti delavskim voditeljem,
ki so pošteni. Kasneje se je do-
kazalo, da so nekatere priče pri-
segle po krivem, toda delavske
sta še vedno v ječi in nad njima
visi smrtna obsodba.

umljivo je, da se ti trinogi in
barbari boje ljudske jeze, ki se
imenujejo pripadniki liberalne
stranke. Boje se, da bo ljudstvo
z njimi obračunilo, čeprav se bo-
do volitve vršile na rumunski
način. Is strahu so pričeli zdaj
apelirati na najnižje človeške in-
štinkte in v svoj program so
sprejeli antisemitizem. To anti-
semitično fašistovsko gibanje
ima za svoje znamenje "avaati-
ko", načeluje mu pa prestolona-
slednik Carol. Policijski načel-
nik v Jasiju je nasprotoval anti-
semitični gonji, pa ga je ustrelil
dijak Zelen-Gordreanu. Sodi-
šče je pa morlica opustilo in mo-
rilec se je obdan s slavo vrnil v
svoje rojstno mesto. Mesto je
bilo v zastavah ob njegovem po-
vratku. Položaj je tak, da lahko
na Rumunskem vsak trenutek
izbruhnejo protizidovski pogoni.
In o tej državi pravijo, da spada
tudi med "civilizirane" države.
Civilizacija, zakrij si obraz!

2

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago in Cipro \$6.50 na leto, \$3.25 na pol leta, \$1.65 za tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov na vas, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

3557-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society

Owned by the Slovene National Benefit Society

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

"MEMBER of The FEDERATED PRESS"

Datum v oklepaju n. pr. (Sept. 30.25) poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne utavi list.

USTAVA IN PROHIBICIJA.

Postave se ne morejo izvajati na ta način, da se prelomi druge postave. In vendar se to zgodi, odkar je bil sprejet Volsteadov zakon. Nedavno so brez sodnijske odredbe za hišno preiskavo vlomili v dom zamorskega pridigarja v Washingtonu, da iščejo tam opojne pijače. S tem je bil prelomljen četrti ustavni amandment, bile so poteptane v ustavi zajamčene državljanske pravice. Nato se je zglasil pri zamorskemu pridigarju policijski uradnik, ki se je opravičil zaradi nepostavne hišne preiskave, ki so jo izvršili policijski kapitan in njemu podrejeni policaji.

In kaj se je nato zgodilo z opiji, ki so prelomili četrti ustavni amandment? Nič! Do danes se ni bilo čitati, da je bil kateri policajev zaradi tega nepostavne čina pozvan na odgovor. To pomeni, da ostane vse tiho in pri opravičenju, ki ga je prizadeti policijski uradnik ustmeno sporočil zamorskemu pridigarju.

Semintje se dogodi, da se kateri izmed sodnikov spominja, da je v ustavi tudi četrti amandment, kadar pride predenj žrtev nepostavne hišne preiskave. Tak sodnik ošteje policaja ali deputija in ga opozori, da je izvršil nepostavno dejanje. To je pa tudi vse, kar sodnik lahko stori. On nima moči, da bi takega policaja ali deputija takoj spodil iz službe, ako tudi žrtev nepostavne hišne preiskave ni prelomila Volsteadove postave.

Policijski uradnik, ki je prisegel da bo spoštoval ustavo in postave, ni prisegel, da bo spoštoval le osemnajsti ustavni amandment, ampak je prisegel da bo spoštoval ustavo v celoti in vse zakone. Ako bi bil takoj vsak policaj, deputij ali prohibicionisti agent takoj suspendiran ali odstavljen, ki prelomi četrti ustavni amandment, tedaj bi policaji, deputiji in prohibicionisti agenti pazno čitali ameriško ustavo in se čuvali jo prelomiti.

Ako ne bo Volsteadov zakon amandiran, se bo pričela buditi javna zavest in klic ljudstva bo postal tako glasan, da se mora vpoštevati vsa ustava, da bodo ta klic čuli tudi merodajni faktorji.

Predržnost nekaterih policijskih in drugih varnostnih organov postaja tako velika, da si domišljajo, da imajo pravico z nepostavnostjo izvajati postave.

Ako policijski ali kateri drugi varnostni organ na nepostaven način izvaja postave, tedaj tako postopanje prav zanesljivo ne utrdi v ljudstvu spoštovanja do zakonov. Tako postopanje povzroča, da postave izgubljajo svojo moč, kajti ljudstvo sodi, ako tisti ne spoštujejo postav, ki so postavljeni in plačani da varujejo in izvajajo postave, tedaj jih ni treba spoštovati tudi drugim ljudem. Tako je sodba navadnega ljudstva, o resničnosti katere se lahko vsakdo prepriča, ki se zanima, kako sodi ljudstvo o vsakdanjih dogodkih.

Ustava je najvišji zakon, kajti na njeni podlagi so izdelane vse druge postave. Če policijski ali drugi varnostni organ udere v hišo državljana brez sodnijske odredbe za hišno preiskavo, tedaj prelomi najvišji zakon. Tak policijski ali drugi varnostni organ bi se moral disciplinirati, naučiti, da mora pri izvajanju postav sam spoštovati postave.

Vprav to preziranje četrtega amandmenta od nekaterih policijskih in drugih varnostnih organov povzroča, da ljudstvo vedno bolj glasno zahteva, da se Volsteadov zakon tako amandira, da bo dovoljeno izdelovati in prodajati lahka vina in pivo. Ljudstvo se dobro zaveda, da osemnajsti amandment ni povzročil sedanjega položaja, ampak da ga je zakrivil Volsteadov zakon, ki definira, kaj je opojna in kaj neopojna pijača. Kongres ta zakon lahko amandira, in zato tudi prihaja na kongres pritisk od raznih organizacij s številnim članstvom za amandiranje te postave, ki je obsodjena pri ljudstvu.

Kadar bo ta zakon amandiran, tedaj bodo tudi tisti naduti in domišljavi policijski in drugi varnostni organi, ki s pomočjo nezakonitih činov izvajajo Volsteadovo postavo, uvideli, da se javno mnenje obrne tudi proti njim, ako ne bodo spoštovali ustave in vseh postav.

Volsteadov zakon je z moralnega stališča napravil več škode, kot koristi. To je danes tako jasno, kakor da je dvakrat dve štiri.

Zanimiva pisma George Washingtona

Oče dežele in prvi predsednik je imel dobičkonosno distilerijo.

Pred nekaj dnevi so časopisi poročali, da je bilo na javni dražbi v New Yorku prodanih 150 originalnih pism George Washingtona. Pisma so bila last nekega bankirja, ki je zbirko prodal trgovcu z redkimi, starimi knjigami in zgodovinskimi dokumenti. Trгоvec je potem pisma prodal na javni dražbi za drag denar, kajti Washingtonova pisma — in sploh vsaka stvar iz revolucionarne dobe — so že redka in dragocena zgodovinska starina.

Nekatera pisma so bila takoj po prodaji in vsekakor prvič objavljena. Ta pisma so zanimiva, ker mečejo novo luč na značaj in navade prvega predsednika Združenih držav. Iz istih je namreč razvidno, da je George Washington že takrat, ko je bil predsednik, obratoval distilerijo za kuhanje žganja, ki mu je nosila lep dobiček.

Pismo, datirano 28. junija 1798., se glasi:

"Pisali ste mi, da mi pošljete 500 sodov koruze za mojo distilerijo. Najboljše čas za pošiljatev so meseci april, maj in junij, in če pretečeta med pošiljatkami dva tedna ali celo mesec dni, me to ne bo prav nič oviralo. Ako ste zadovoljni z mojim pogojem, naročim takoj 500 sodov, in če se moja stvar obnese, kar se ne morem reči, ponovim naročilo 500 sodov vsako leto. Na ta način boste imeli gotov stalni trg proti gotovemu plačilu po aleksandrijski ceni za vsako pošiljatev."

Washingtonova "stvar" se je vsekakor obnesla, kajti 14. februarja 1799., kakor pravi drugo pismo, je predsednik naročil nadaljnjih 20 sodov koruze.

Dne 24. maja 1799., torej v letu njegove smrti, je Washington pisal polkovniku W. A. Washingtonu (ni bil njegov sorodnik) sledeče: "Mili sin, da vam je bilo žganje že odposlano, toda pravkar sem izvedel, da je kapitan Boncock odgojil tovor najbrž z namenom, da vzame s sobo, ko se ladija vrne. Zda ima še dva sode žganja. Ako potrebujete kaj več, ali če Vaši sosede hočejo, sem vam na razpolago in rad prodam za gotovino ali pa zamenjam za pšenico, riž ali indijansko koruzo."

Pač alaba bi predla očetu ameriške domovine, če bi danes živel in počel kaj takega — izvemski bi hotel dobro mazati!

Zanimivo je tudi pismo, ki nosi datum 2. junija 1777. Pisano je bilo torej v teku revolucionarne vojne in sicer v vojaškem taboru Middlebrook. Pismo je naslovljeno na lorda Cornwallisa, poveljnika sovražne angleške armade. Pismo se glasi:

"Moj lord! Žal mi je, da moram zopet obojati kruto početje, s katerim se odlikujejo Vaši vojniki. Slučaj, ki se je pripetil našemu nearečnemu častniku, poročniku Martinu, mi je priča, da vaši moji prejšnji protesti niso nič pomagali. Omenjenega gentlemana so minulo soboto ujeli Vaši konjeniki in ga popolnoma po nepotrebnem umorili z najkrajnejšimi okoliščinami barbarizma. Nočem Vas žaliti, ampak smatram za mojo dolžnost, da pošljem razmesarjen truplo na Vašo stran kot dokaz moje pritožbe in ponovno apeliram na Vašo humaniteto za pravičnost napram nam. Imam čast biti z vsem spoštovanjem Vaš najponižnejši sluga.

George Washington."

To pismo je vsekakor eden najzanimivejših dokumentov, ki odkriva Washingtonov fin značaj. Kljub barbarizmu angleških čet ohranja poveljnik revolucionarne armade hladno kri in v mirnem, če ne naravnost servilnem tonu opominja sovražnika, naj bo bolj človeški in naj ne mori po nepotrebnem.

PISMO NA POŠTI

v Chicago imajo: Keber Mihal, št. 558; Valent Gjurovic, št. 534; Steve Grinkovic, št. 535; Mato Lektoric, št. 568; Stanley Malec, št. 578 in Martin Močnik, št. 580. Pisma dobite na glavni pošti v veži z Adams ceste. Poleg tekoče številke povejte kraj, odkoder pismo pričakujete.

Težka obtožba Italije

Manjšinska komisija Socijalistične delavske internacionale obtožuje Italijo nečloveškega terorizma nad njeno slovensko in nemško manjšino.

Socijalistična delavska internacionala je postavila posebno "manjšinsko komisijo," ki je neposredno po socijalističnem kongresu v Marseillesu pod predsedstvom belgijskega delegata De Broeckere-Debretea položaj nemških in slovenskih narodnostnih manjšin v Italiji ter nato publicirala obsežno poročilo s podrobnimi ugotovitvami fašistovskega terorja. Poročilo ugotavlja:

V nemških in jugoslovenskih krajih vlada enaka popolna brezpravnost prebivalstva napram samovolji fašistov. Fašistovska nasilja zagrešena nad pripadniki narodnostnih manjšin imajo drugačne psihološke učinke kakor v italijanskih pokrajinah. Kajti med narodnostnimi manjšinami se vidi kot izliv nacionalnega tujega gospodarstva, kar se v stari Italiji smatra kot metoda latentne državljanske vojne ene italijanske stranke proti ostalim italijanskim strankam. Ta metoda vodi med narodnostnimi manjšinami neizogibno k viru narodnega ogorčenja. To tem bolj, ker so fašistovski nasilja naperjena posebej tudi proti zgodovinskim narodnim spomenikom manjšin.

Delovanje italijanskih oblasti stremi pred vsem za tem, da onemogoči celotno družabno življenje narodnostnih manjšin. Temu cilju služijo posebno nastopni ukrepi: Uničuje se avtonomija občin. Občine upravljajo komisariji večinoma fašisti, imenovani od državne oblasti, kakor tudi občinske tajnike imenuje prefektura. Društveno življenje narodnostnih manjšin se zatira. Zabranjena so celo turistična in gasilska društva in se jim ugrablja inventar. Goslinčarjem, ki stavijo svoje lokale društvom na razpolago se odvzema koncesija.

Najhuje razburjenje med manjšinami pa vzbuja ravnanje s šolstvom. Ljudske šole se poitalijančujejo. V prvih štirih razredih se sme poučevati samo v italijanski, celo privatni pouk v maternem jeziku je zabranjen. Učitelji in duhovniki, ki so izven šole poučevali otroke v materinski, so bili težko kaznovani. Poleg tega se osobito v jugoslovenskih krajih tudi občutno reducira število šolskih razredov in učiteljev. V tržaški provinci je še leta 1923 bilo 400 šolskih razredov s 161 učitelji, letos pa je samo še 254 razredov s 125 učitelji. Se brutalnejše je davljenje šolstva v Istri. Naravno zahteva italijaniziranje pouka na največje težkoče. V mnogih vaseh niti eden domačin ne zna italijanski. Če se bodo torej otroci poučevali v njim popolnoma tuji italijanski, ne bodo znali niti nje, niti materinske. In tako bodo v prvi novi generaciji obljubljeni ti kraji z analfabeti.

Uradni jezik je povsod italijanski, tudi pri sodiščih. Delavski pokret je v pokrajinah narodnostnih manjšin zadušeni. Zeleničarji so bili odpušteni, delavska društva razpuščena, tisk uničen.

Manjšinska komisija socijalistične internacionale smatra za nujno potrebno, da vse socijalistične stranke opozori na režim fašistovskega terorja proti jugoslovenskim in nemškim manjšinam. Poziva vse socijalistične stranke, da porabijo vsako priliko, da za narodnostne manjšine v Italiji zahtevajo: upostavitve avtonomije občin in pokrajin; pravico materinske in šoli, pred oblastmi in na sodišču ter svobodo društvenega gibanja. In pri tem ne smejo pozabiti, da je teror, ki vlada v krajih narodnostnih manjšin samo del terorja, kateremu je fašistovska diktatura podvrгла ves italijanski narod.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

J. Z. L., Universal, Cal. — Hvala za pojasnilo. Razmere nam niso bile znane. Pozdrav.

Agitirajte za "Prosveto"!

ZARKOMET

En hlev in en pastir!

Mussolini bo organiziral delavce in kapitaliste v eni sami veliki uniji, kakor poročajo iz Rima. In potem? Vsi delavski problemi bodo rešeni! Delavci in kapitalisti bodo v eni organizaciji, torej bodo vsi bratje, razredni boj preneha in solnce nebeške sreče poije po stari, skrbavi Italiji! Hozana!

Manjšinska politika delavcev in kapitalistov v eno organizacijo, pa tudi pa je kapitalizem dobiček in delavcem pravico pogajanja na mazo. Pa je odpravil razredni boj!

Dokler se prodajalec in kupec pričakata za ceno in dokler se delodajalec in delavec pričakata glede dobička in mezde, toliko časa je boj. Delavci in kapitalisti so že organizirani v mnogih "enih unijah". Na primer v Ameriki smo vsi ljudje organizirani v osemindesetih unijah, ki skupaj tvore "One Big Union", kljub temu imamo razredni boj na vseh koncih in krajih. Kaj pa je sedanja stavka rudarjev drugega kot razredni boj? — Delavci in delodajalci so organizirani skupno v raznih "Elks", "Owls", "Knights of This and That", framazonskih lozah in bogme tudi v Ku Klux Klanu, da tudi v raznih cerkvah — vsi so bratje, ampak bratstvo hitro izgine, kadar bratje delavci zahtevajo od bratov kapitalistov 10 odstotkov mesečnega povzika!

Mussolini naj zapre volkove in ovce v en hlev, ne da bi prej volkom popuščil zobe — in ovčje vprašanje bo seveda rešeno.

Držimo se vere naših očetov!

Prvi rojak: Ali verjameš, da se živina v hlevu razgovarja na sveti večer?

Drugi rojak: Moram! Moja stara mati — Bog ji daj nebeško luč — je verjela!

Treba je malo podrezati.

Centeni Zarkomet! Če bi bil g. Trunk pri nas, bi imeli vsaj socialistični klub, tako pa imamo čredo kozlov. Skrajni čas je, da razmere malo potrunkajo. — Gajžla, Ely, Minn.

Pertinentna vprašanja.

Kaj bodo prohibicionisti agenti delali, kadar bo Amerika absolutno suha?

JAVNA GOVORNICA

Farrell, Pa. — Delavske razmere v naši haselbini so srednje, rajše slabše kakor dobre. Ko delam med trpečimi delavci in gledam na izmučene obraze svojih tovarišev, se zbudi v meni hrepenenje po svobodi, da bi živel daleč na farmi, prost in samostojen, četudi bi se z Rozinovi Jakom okoli lipe vrtela.

Mr. Trunk vprašuje, če je le mogoče dobiti delavca, tako brezupnega, da bi mogel živeti brez "mojih žegnov". Da, da, gospodine. Jaz mislim, da moji žegni so ravnotako veljavni kakor so njegovi. Oba ava zagledala luč sveta na enaki način, razlika je le ta, da imate vi lepe, voljne roke, dočim se na mojih vidijo krvavi žulji valed naporega dela.

Te dni je častiti gospod imel aveto mazo, da bi izmaševal mene. Ko je stopil pred oltar, je začel moliti in se trkati na prai z "Mea culpa, mea culpa, mea maxima culpa!" Nekako tako je dalje maševal: "Jerce, Jerce, ti lumpacius, si proti farjacijs!"

Ne bojim se takih molitev. Knjižico imam z imenom "Marijine sanje", katere je založil franciškanski komisariat v Chicagu. Notri čitam naslednje: "Kdor to knjižico pri sebi nosi, mu ne more škodovati nihče in bog ga bo obvaroval, da se mu ne pripetijo kaj hudega. Njemu se ni treba bati ne puške, ne drugega orožja," torej tudi ne Trunkovega klabasjanja. — Ta knjižica je poslana iz nebes in najdena v nekem kamnu leta 1724, ki je bil napisan z zlatimi črkami in je plaval po vodi. Ko so ga hoteli prijeti, je izginil in leta 1791 pa je nekdo obljubil, da ga bo dal prepisati, kakor hitro se mu približa. Jezus, sin božji, je sporočil Mariji Devici in poslal ta list, da se posodi od hiše do hiše. Ako ste si nakopali še toliko grehov pa so vsi odpuščeni, če imate list. Kdor pa ne

Peče jih, peče!

Dragi K. T. B.! Si opazil kako verske fanatike peče načelna izjava S. N. P. J. 7 To so pokazali v katoliškem glasilu. Klerikalni urednik se je seveda zlagal, ko piše, da bo član, ki je cerkveni odbornik, suspendiran. V resnici je bilo sprejeto, da cerkveni odbornik ne more več biti izvoljen v noben odbor. In to je popolnoma prav. Dvema gospodarjema ne more nihče služiti. Pri nekem društvu v Collinwoodu je že bilo dovolj homatij, ker se ni vpoštevata načelna izjava. Upam, da se na prihodnji konvenciji načelna izjava S. N. P. J. še bolj poostri. — Rdeča paprika, Collinwood, O.

Pa še malo s Trunkom.

Well, zopet smo pri evoluciji. Pertinentna zadeva je to, ker noče iti z dnevnega reda. Meni je prvi.

G. Trunk ima zopet dva zaključa. V enem je evolucija planetov (svetov), rastlin in nižjih živali. Ta evolucija je v božjem redu. Trunk ne zanikuje, nihče ne zanikuje, da se ni svet razvil in da se ziso rastline in niže — niže! — živali razvile. Do tu je vse O. K., reči je treba le "amen" in nič več govoriti o tem. Amen.

V drugem zaključju je dušica — človek. (G. Trunk je pozabil omeniti, kje so ostale višje živali, torej smatram, da spadajo v drugi zaključ k — človeku.) Človek je kajpada tista "ekstra-klobasa", ki je izključena iz evolucije samo radi duše, predvsem radi tega, da imajo gospodje Trunki kaj argumentirati.

Evolucija človeka je še teorija pri Trunku. Teorija je — kakor je bilo vrtenje zemlje svojčas teorija. Zato pa je Galileo imel sitnosti a papežem, ker ni hotel trditi, da je vrtenje zemlje le teorija (ugibanje), pač pa je vztrajal pri resnici in trdil, da je vrtenje fakt!

Well, pa dovolite, g. Trunk, naj bo dr. Osborn — in ne on sam — drugi Galileo! On trdi, da je evolucija človeka dejstvo, fakt, ki ne potrebuje več nobenih novih dokazov. Prejalsje boste tudi vi pritrdili Osbornu, da je imel prav. Jaz sem z Osbornom že zdaj! Ponavljam vsekdan in vsako uro: Marsičesa le ne vemo, toda, da se je človek razvil iz nižjih bitij, to že vemo.

K. T. B.

posodi tega lista, ima smrten strah.

Nosilecju žudelednega lista tudi ne more škodovati noben sovražnik: Porodnica, ki ima težave, naj drži listek vsoako v roki in težave bodo minile, otrok bo šel za srečnega.

Zenske, naročite se na tako knjižico. Potem se ne bo treba nikogar bati, zdravnikov, ne bo treba plačevati, ker bo vsaka bolezen prenehala, ko boste imeli knjižico pri sebi. Tudi farjev se potem ne bo treba bati, če bodo grozili s peklom, ker ne bo mogel nihče na svetu škodovati. Jakob Jart.

Rusija bo posejana s Leninovimi spomeniki.

Moskva. — Rusija je še danes kar poplavljen z dopisnimi kipi, kipi in slikami Lenina. Teh podob in slik je več kot je bilo ikonov (svetih podob) pred revolucijo. To pa še ni dovolj. Centralni izvrševalni odbor Unije sovjetskih republik je pred kratkim razpisal \$42,500 v nagradah za najboljše vzorce Leninovih spomenikov, ki se sgrade v petih mestih. Spomeniki bodo stali v Moskvi, Karkovu, Tihonu, Minaku in Leningradu. Za vzorce spomenika v vsakem mestu je poudarjen pet nagrad po \$8000, \$6000, \$2000 in dve po \$1000 zlatih rubljev. Najboljši ruski umetniki so povabljeni na tekmo. Spomeniki bodo predstavljali Lenina trikrat večjega kot je bil v življenju. Za vsako mesto je določena posebna oblika spomenika.

Sirski uporni vođa se je podal.

Pariz, 7. okt. — Uradno francosko poročilo pravi, da je revolta v Siriji končana. Hamed Atrake baj, eden voditeljev rebelnih Druzov, se je podal Francozom brezpogojno. Guerilek bo jemalje se bo pa še nadaljevalo, kajti mnoge rebelne čete so se umaknile v hribe, ki so težko dostopni rednim armadam.

JUGOSLOVANSKA DELEGACIJA NA MEDPARLAMENTARNEM KONGRESU.

POTRES V MONTANL

niška karijera nič kaj pri arcu.
Po kratki ljudakošolaki izobra

in "Nina", da police pot do in-
dije, pa še ni bilo videti zemlje
Mornarji, potrti in brezupni, se

Dne 16. oktobra 1917. — Smrt
generala Tadeja Kosciuszka. —

Francijo in Združenimi državami. Kratko pred smrtjo je izdal ro je izdala in ima na prodaj. Književna matica S. N. P. J.

TAM SE DOBE NA ZELJO TUDI VSA UST.

MENA POJANILA.

